226422 ـ فرائض و سنت‌های وضو

سوال

ارکان وضو و واجبات و سنت‌های آن چیست؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

اولا:

ارکان و فرائض وضو شش مورد است:

۱ـ شستن صورت، که داخل دهان و بینی هم جزو آن است.

۲ـ شستن دست‌ها تا آرنج.

۳ـ مسح سر.

۴ـ شستن پاها تا قوزک. (قوزک هم شسته شود).

۵ـ رعایت ترتیب بین اعضای وضو.

۶ـ رعایت موالات. (یعنی اعضای وضو پی در پی شسته شود و بین شستن هر عضو و عضو بعدی فاصله‌ی زیاد نیافتد).

الله متعال می‌فرماید:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُؤُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ [مائده: ۶]

(ای کسانی که ایمان آورده‌اید هر گاه به نماز برخاستید صورت‌ها و دست‌هایتان را تا آرنج بشویید و سرتان را مسح کنید و پاهایتان را تا دو قوزک [بشویید]).

نگا: الروض المربع مع حاشية ابن قاسم (۱/ ۱۸۱ ـ ۱۸۸).

شیخ ابن عثیمین ـ رحمه الله ـ می‌گوید:

«اینجا منظور از فرائض وضو همان ارکان وضو است.

بر این اساس می‌دانیم که علما ـ رحمهم الله ـ از عبارات و اصطلاحات گوناگونی استفاده می‌کنند و فرض را رکن و رکن را فرض می‌نامند» الشرح الممتع (۱/ ۱۸۳).

پیش‌تر بیان نمودیم که بر اساس قول جمهور علما فرض همان واجب است. مراجعه کنید به سوال شماره‌ی (127742).

بنابراین واجبات وضو همان ارکان و همان فرائض است، یعنی کارهایی که وضو با آن تشکیل می‌شود و بدون آن وضویی نیست.

اما در مورد بسم الله گفتن در آغاز وضو، امام احمد آن را واجب دانسته است.

اما جمهور علما بر این هستند که گفتن بسم الله سنتی از سنت‌های وضو است و واجب نیست. مراجعه نمایید به فتوای شماره‌ی (21241).

ثانیا:

سنن وضو بسیار است. شیخ صالح الفوزان ـ حفظه الله ـ می‌گوید:

سنت‌های وضو این موارد است:

۱ ـ مسواک که محل آن هنگام مضمضه (آب در دهان زدن) است تا از طریق مسواک و مضمضه دهان برای استقبال از عبادت و آماده شدن برای تلاوت قرآن و مناجاتِ الله عزوجل آماده شود.

۲ـ شستن دستان [تا مچ] سه بار در آغاز وضو پیش از شستن صورت، به دلیل ورود احادیث در این باره و همچنین برای آنکه با دستان به دیگر اعضا آب رسانده می‌شود بنابراین شستن آن احتیاط برای همه‌ی وضو است.

۳ـ شروع با مضمصه (آب در دهان زدن) و استنشاق (آب در بینی زدن) پیش از شستن صورت، زیرا در احادیث این دو در آغاز آماده‌اند. اگر روزه نیست در مضمضه و استنشاق مبالغه می‌کند.

مبالغه در مضمضه یعنی گرداندن آب در همه‌ی دهان و در استنشاق یعنی جذب آب به ته بینی.

۴ـ خلال کردن ریش پرپشت تا آنکه آب به داخلش برود، [یعنی فرو بردن انگشتانش در داخل ریش] و خلال کردن انگشتان دست و پا. [یعنی انگشتان دستانش را میان انگشت دست و پا بکشد].

۵ـ شروع کردن از راست. یعنی در شستن دست و پا اول دست و پای راست را بشوید.

۶ـ شستن بیش از یک بار صورت و دست و پا، تا سه بار».

الملخص الفقهی (۱/ ۴۴ ـ ۴۵).

از دیگر سنت‌ها همچنین: مسح گوش‌ها نزد جمهور علما است که امام احمد آن را واجب دانسته است. پیش‌تر در فتوای شماره‌ی (115246) به آن پرداخته‌ایم.

مستحب است که پس از وضو بگوید: أَشْهَدُ أَنْ لا إله إِلاَّ اللَّهُ وَحْدَهُ لا شَرِيك لَهُ، وأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنَ التَوَّابِينَ، واجْعَلْني مِنَ المُتَطَهّرِينَ، سُبْحانَكَ اللَّهُمَّ وبِحَمْدِكَ، أَشْهَدُ أَنْ لا إِلهَ إِلاَّ أَنْتَ، أَسْتَغْفِرُكَ وأَتُوبُ إِلَيْكَ.

برای توضیح بیشتر چگونگی وضو فتوای شماره‌ی (11497) را ببینید.

والله اعلم.